

ترجمه قرآن با چسب و قیچی: سرقتی ادبی-فرهنگی در انتشاراتی علمی فرهنگی

چکیده: قرآن ندایی برای جهانیان، کتابی است که توسط حاتم معصومه یزدان بناه ترجمه و توسط شرکت انتشارات علمی و فرهنگی در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسیده است. نویسنده در نوشتار خاص، به بررسی سرقتی ادبی در برگردان انگلیسی قرآن کریم در کتاب مذکور همت گماشته است. در راستای این هدف، با ذکر شاهد مثال‌هایی از کتاب مذکور درجه آن را در بوبه نقد قرار داده است.

کلیدواژه: کتاب قرآن ندایی برای جهانیان، نقد ترجمه کتاب، ترجمه انگلیسی قرآن.

معنای بسیاری از واژگان به مرور زمان تغییر می‌یابد. گاه این تغییر طی قرون متمادی بسیار اندک است و گاه در روزگار جدید به سبب رشد ارتباطات و تلاقی فرهنگ‌ها سرعتی محیرالعقول می‌گیرد. از میان هزاران واژه‌ای که امروزه در زبان فارسی به‌کار می‌رود، یکی واژه «مترجم» است. اکنون بدین پرسش کاری نداریم که برای مثال در سال ۳۵۴ هجری که نوح بن منصور سامانی جماعتی از علمای ماوراء النهر را به ترجمه تفسیر طبری گماشت، واژه «مترجم» چه معنا داشت. نمی‌پرسیم بیش از ۱۲۰۰ سال پیش که حنین بن اسحاق و جماعتی از اهل فضل و ادب و دانش، به برگردان آثار سریانی، یونانی، هندی و مانند آن در زمینه نجوم، طب، فلسفه و جزآن پرداختند، کدامین اصول ترجمه را برگزیدند و به چه آیینی در ترجمه رو آوردند.

قرآن ندایی برای جهانیان به همراه واژه‌نامه انگلیسی عربی؛

ترجمه معصومه یزدان پناه؛ تهران: شرکت انتشارات علمی

و فرهنگی، ۱۳۹۰.

پرسش اصلی این نوشتار این است که واژه «مترجم» پنجاه یا هفتاد سال پیش بر چه کسی اطلاق می‌شد و امروزه این کلمه چه تغییر معنایی یافته است. به عبارت دیگر، اگر ناشری معتبر و فرهنگی، امروزه بخواهد از میان انبوهی انسان تحصیل کرده و آشنا با جهان امروز، فردی را برگزیند و به او وظیفه خطیر ترجمه کتابی بسیار مهم را بسپارد، آن فرد را چگونه می‌تواند بیابد. پاسخ من این است که معنای واژه «مترجم» امروزه آنچنان تحول یافته است که لازم نیست به سراغ نام‌های مشهوری در گذشته چون محمد علی فروغی، سید محمد فرزاد، محمد پروین گنابادی، نجف دریابندری، سید جعفر شهیدی، عبدالمحمد آیتی، احمد آرام، و... بروید و توانایی‌های آنان را در میان معاصران بیابید. حتی لازم نیست به دانشگاه یا دانشکده‌ای بروید و از کسی پرس و جو کنید که کوآن فردی که ادب فارسی، عربی یا زبان انگلیسی می‌داند و از علوم مختلف بهره‌ای دارد و در امر ترجمه متون سابقه‌ای اندک؟ نه نه! زحمت بسیار لازم نیست. کافی است صبح که از خانه بیرون می‌آیید، از نخستین رهگذر یا سواد، یا در صف ناوایی از فرد کناری‌تان درخواست کنید چنانچه سواد خواندن و نوشتن خوبی دارد، بیاید و متنی را برای شما از هر زبانی به فارسی ترجمه کند.

در پیاده‌روهای خیابان انقلاب، چند سالی است شغلی جدید خلق شده است: «داد زن». داد زن فرد کم‌سواد، دیپلمه یا لیسانسه‌ای است که در طلب نان حلال کوشیده است شغلی برای خود دست و پا کند؛ چیزی نیافته، دست آخر مناسب‌ترین راه را این دیده است که به یاری صدای بلند و خستگی‌ناپذیرش، رهگذران اهل علم و ادب در پیاده‌روی خیابان را به کتاب فروشی‌ها یا ناشران مختلف در آن محل راهنمایی کند و مثلاً بدیشان اطلاع دهد که مجموعه تست‌های کنکور کارشناسی، کارشناسی ارشد، کتب غیرمجاز قدیم، و مانند آن را از کجا بیابند. من به‌جند معتقدم، چنانچه داد زن، سوادی در حد دیپلم قدیم داشته باشد و البته از پشتکار و اعتماد به نفس هم برخوردار باشد، یقیناً به معنای امروزی می‌تواند مترجم قابلی برای آثار برتر جهانی باشد.

آیا می‌توان بدون دانستن زبان خاصی چون ایتالیایی، انگلیسی، عربی، فرانسوی، چینی و سانسکریت، کتابی را از این زبان‌ها به فارسی

تغییر می دهد. یعنی در واقع دو ترجمه مثلاً قرآینی و ایروینگ را با هم می آمیزد. جالب ترین قسمت ماجرا وقتی است که این مثلاً «مترجم» اشتباهات بسیار واضح و مبتذل مترجمان قبلی را هم عیناً رونویسی می کند؛ مثلاً در ترجمه آیه ۱۱۰ سوره یوسف: «حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مِنْ نَشْأَةٍ لَّا يَزِيدُ بِأُسْنَاءٍ عَنِ الْقَوْمِ الْمُؤْمِنِينَ» چنین نوشته اند:

so that once messengers despair and think that they have been lied to, Our support comes to them and anyone We wish to will be saved? Our wrath is never averted from criminal folk.

این جمله عیناً از ترجمه ایروینگ اخذ شده است. ایروینگ مانند خیلی جاهای قرآن، این آیه را نیز درست نفهمیده است و به صورتی خنده دار همراه با علامت سؤال ترجمه کرده است. با آنکه در متن آیه اصلاً پرسشی وجود ندارد، خانم یزدان پناه اشتباه ایروینگ را عیناً رونویسی کرده و جمله ای سؤالی و بی معنا را به انگلیسی آورده است.

يَا دَرِيَّةَ ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَ مَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمُ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزِدَّ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ لِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَ الْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكِ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَ مَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَ مَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ﴾ (مدثر: ۳۱) نوشته اند:

We have assigned only angels as keepers of the Fire, and We have made their number merely as a test for those who disbelieve, and that those given the Book may be reassured, and those who believe may increase in [their] faith, and that those given the Book may not doubt and the believers [as well], and that those in whose hearts is a sickness may say, and the disbelievers may say: What did Allah mean by this description? Thus God leaves astray whomever He wishes, and guides whomever He wishes. No one knows the hosts of your Lord except Him, and it is just a reminder for humanity.

در این ترجمه، قسمت های خط کشیده شده، عیناً عبارات ترجمه انگلیسی قرآینی است و باقی عبارات از ترجمه انگلیسی ایروینگ جایگزین شده است. مهارت مترجم در کپی برداری آنقدر زیاد است که لازم نیست بیش از این به ذکر نمونه های جزئی از شاهکار ارائه شده بپردازم. در پایان برای نمونه، ترجمه ایشان از سه سوره مدثر (۷۴)، غاشیه (۸۸) و طور (۵۲) را آیه به آیه می آورم و در پایان هر آیه، نام مترجمی که عبارت او سرقت شده است، ذکر می کنم.

ترجمه کرد؟ و بالعکس چگونه می توان کتاب را از زبان فارسی به یکی از این زبان ها ترجمه کرد؟ خیلی ساده است. تنها کافی است یک شرط محقق شود. کافی است آن اثر قبلاً دست کم دو بار یا بیشتر ترجمه شده باشد. آن گاه «مترجم» ما، متن مورد نظر را مجدداً از روی آثار قبلی رونویسی می کند. به همین سادگی! با این روش، بهترین راه این است که «مترجم ما» به سراغ متون مهم ادبی، تاریخی، دینی و در رأس همه، کتاب های آسمانی برود، با نیتی خالصانه و البته تنها در جهت ترویج علم و ادب و دین و خداپرستی، آثار افلاطون، ارسطو، وداها، عهدین، نوشته های شکسپیر و

این اثر یک سرقت کامل علمی و ادبی از دو ترجمه انگلیسی قرآن است. میزان دخالت علمی خانم یزدان پناه در فراهم آوری این اثر کمتر از دو یا سه درصد است؛ در واقع هنر ایشان تنها در فن «چسب و قیج» است.

دست است که آن را ناشری بسیار با سابقه، با سرمایه ملی در بازار مکاره کنونی به نام ترجمه قرآن کریم به دوزبان فارسی و انگلیسی عرضه کرده است. این ترجمه انگلیسی از قرآن پیشتر به همراه ترجمه فارسی یکجا در چهار مجلد از سوی نشر شهید سعید محبی انتشار یافته بود، و اکنون بار دیگر در دو مجلد جداگانه (یکی عربی به انگلیسی، و دیگری عربی به فارسی) از سوی انتشارات علمی و فرهنگی در سال ۱۳۹۰ انتشار یافته است. در این جا تنها به بررسی کوتاهی از این سرقت ادبی در برگردان انگلیسی قرآن کریم می پردازم.

شواهد بسیاری درون متن حاضر و نیز با توجه به سوابق علمی مترجم (خانم معصومه یزدان پناه)، حاکی است نه ایشان صلاحیت ترجمه قرآن به فارسی، انگلیسی یا هر زبان دیگر را دارند، و نه ترجمه های مغلوط و انتشار یافته کنونی حاصل زحمت علمی شخص ایشان است. جدای اغلاط فراوان نگارشی در سبک زبان ترجمه ایشان، که حاصل چسب و قیجی کردن ترجمه های دیگران است، در یک کلام باید گفت این اثر چیزی جز رونویسی از دو سه ترجمه انگلیسی پیشینی نیست. بخش اعظم (بیش از نود درصد) متن کتاب از روی دو ترجمه انگلیسی علی قلی قرآینی و تامس ایروینگ (حاج تعلیم علی) رونویسی شده و در بخش های دیگر از ترجمه هایی چون آبروی و شاکر و در درجه بعد از یوسف علی و پیکتال است. بنابراین ذکر نام معصومه یزدان پناه در صفحه حقوقی و صفحات داخلی این اثر، بلاوجه است. رونویسی گرد آورنده این اثر گاه به صورتی است که تمام آیه (نیم سطر، یک سطر یا حتی چند سطر کامل) را از نوشته دیگران اخذ می کند و عیناً با نام خود می آورد. گاه به ندرت، یک یا دو کلمه را در کل آیه

سورة مدثر

Magnify your Lord, (3) قرائی
 and keep away from all impurity! (5) قرائی
 Do not grant a favour seeking a greater gain, (6) قرائی
 And act patiently towards your Lord! (7) ایروینگ
 When the Trumpet will be sounded, (8) قرائی
 So, Thus on that day will be a day of hardship, (9) تنها کلمه [قرائی
 [اول جمله از مترجم است
 Leave Me with him whom I created alone (11) آربری
 and for whom I have smoothed things over. (14) ایروینگ
 Of course not; he has acted stubbornly towards Our signs (16)
 ایروینگ
 Then he looked (21) ایروینگ
 Then he frowned and scowled (22) ایروینگ
 and said: " This is just some magic which has been handed down
 (24) ایروینگ
 It is nothing but the speech of a human being (25) قرائی
 Soon I shall cast him into Saqar (26) قرائی
 And what will make you realize what Hell is? (27) شاکر
 It neither spares nor leaves [anything]. (28) قرائی / It does not
 spares ,not leaves [anything].
 It scorches [the flesh of] the mortal (29) آربری + شاکر
 There are nineteen [keepers] over it. (30) قرائی
 We have assigned only angels as keepers of the Fire, and We have
 made their number merely as a test for those who disbelieve, and
 that those given the Book may be reassured, and those who be-
 lieve may increase in [their] faith, and that those given the Book
 may not doubt and the believers [as well], and that those in whose
 hearts is a sickness may say, and the disbelievers may say: What
 did Allah mean by this description? " Thus God leaves astray
 whomever He wishes, and guides whomever He wishes. No one
 knows the hosts of your Lord except Him, and it is just a reminder
 for humanity. (31) ایروینگ + قرائی
 No indeed! By the Moon! (32) قرائی
 And the night when it recedes! (33) قرائی
 And the dawn when it brightens! (34) قرائی
 Indeed it is one of the greatest [signs] (35) قرائی
 A warner to all humans, (36) قرائی
 For those of you who like to advance ahead or [those who would]
 linger behind (37) قرائی

نتیجه بررسی نشان می دهد این اثر یک سرقت کامل علمی و ادبی از دو ترجمه انگلیسی قرآن است. میزان دخالت علمی خانم یزدان پناه در فراهم آوری این اثر کمتر از دویا سه درصد است؛ در واقع هنر ایشان تنها در فن «چسب و قیچی» است. اگر چنین اثری را الگوی نشر ترجمه قرآن را دهیم، و اگر قرار باشد هر کسی با دانستن الفبای انگلیسی ترجمه ای از قرآن منتشر کند، باید اعتراف کنیم تنها در ایران اسلامی امروز ما، چند میلیون مترجم قرآن به زبان انگلیسی داریم. تنها نکته اینجاست که از میان این همه مترجم «چسب و قیچی کار»، چگونه انتشارات علمی و فرهنگی افتخار انتشار این سرقت ادبی را تنها به خانم یزدان پناه داده است.

بعید است ویراستاران این متن اصلاً متن را به درستی خوانده باشند یا مشکلات این چسب و قیچی کردن را فهمیده باشند. ذکر نام خانم یزدان پناه در مقدمه و صفحه حقوقی بیشتر تزیینی است. با این همه، یک نکته در ترجمه حاضر وجود دارد که یقیناً اثر طبع خود مترجم، خانم یزدان پناه است: در پایان ترجمه هر سوره قرآن جمله صدق الله العلی العظیم به انگلیسی آوانگاری (transliteration) شده است؛ اما به این صورت: «صدق الله العلی العظیم». این اشتباه در هیچ ترجمه ای از قرآن تا کنون رخ نداده است و به قطع و یقین می توان آن را حاصل تلاش خود مترجم دانست.

and brocaded carpets spread around (16) فقط یک کلمه [ایروینگ
از مترجم است
Do they not look at the Camels, how they are created? (17)
[کلمه آخر از شاکر] یوسف علی
And at the Sky, how it is raised high? (18) یوسف علی
And at the Mountains, how they are fixed firm? (19) یوسف علی
And at the Earth, how it is spread? (20) پیکتال & یوسف علی
You are not a watcher over them (22) شاکر
except him who turns back and disbelieves (23) شاکر & قرائی
Him Allah will punish with the greatest punishment (24) قرائی
Indeed to Us will be their return. (25) قرائی

سوره طور، آیات ۱-۲۰

by the Book inscribed (2) قرائی
on an unrolled parchment (3) قرائی
and the thriving House (4) ایروینگ
and the roof raised high (5) قرائی + ایروینگ
and the swollen sea (6) ایروینگ
indeed your Lord's punishment will surely befall (7) قرائی
There is none who can avert it (8) قرائی
On the day when the sky whirls violently (9) قرائی
and the mountains move with an awful motion (10) قرائی
woe to the deniers on that day (11) قرائی
those who play around in vain talk (12) قرائی
the day when they will be shoved toward the fire of hell forcibly
(13) قرائی
This is the Fire which you have been denying (14) ایروینگ
Is this then magic, or is it you who do not perceive? (15) قرائی
Enter it, so whether you are patient or impatient, it will be the
same for you; You are only being requited for what you used to
do (16) قرائی
Indeed the God wary will be amid gardens and bliss (17) قرائی
rejoicing because of what their Lord has given them, and that
their Lord has saved them from the punishment of hell. (18) قرائی
[عذاب الجحیم از ترجمه جا افتاده است]
Eat and drink at leisure because of what you have been doing (19)
ایروینگ
Relaxing on couches all lined up and We will wed them to big-
eyed houris (20) قرائی + ایروینگ

Every soul is hostage to what it has earned, (38) قرائی
except the People of the Right Hand. (39) قرائی
In gardens, they shall ask each other (40) شاکر
About the criminals (41) ایروینگ
What has brought you into Saqar [Hell]? شاکر
They will say: We were not among the prayerful (43) ایروینگ
Nor did we feed the poor. (44) قرائی
But we used to talk vanities with vain talkers (45) یوسف علی
and we used to deny the Day of Retribution (46) قرائی
until death came to us (47) قرائی
So the intercession of the intercessors will not avail them (48)
[کلمه آخر از مترجم است] قرائی
What is the matter with them that they evade the Reminder (49)
قرائى
as if they were terrified asses (50) قرائى
That had fled from a lion? (51) شاکر
Nay; every one of them desires that he may be given pages spread
out (52) شاکر
No indeed! Rather they do not fear the Hereafter. (53) قرائى
No indeed! It is indeed a reminder. (54) قرائى
So let anyone who wishes remember it. (55) قرائى
And they will not remember unless God wishes; He is worthy to
be heeded and He is worthy to forgive. (65) قرائى [یک کلمه از
ایروینگ است]

سوره غاشیة

Some faces on that day will be humbled (2) قرائى
they will enter a scorching fire (4) قرائى
and made to drink from a boiling spring. (5) قرائى
They will have no food except cactus thorn, (6) قرائى
ایروینگ (7) which will neither fatten nor satisfy hunger
قرائى (8) [Some] faces on that day will be joyous
pleased with their endeavour (9) قرائى
in a lofty paradise (10) قرائى
wherein they will not hear any vain talk. (11) قرائى
In it there is a flowing spring (12) قرائى
Therein will be couches, raised on high, (13) یوسف علی
and goblets set (14) قرائى
and cushions laid out in an array (15) قرائى